

Sygn. akt VI U 216/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 kwietnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Monika Miller-Młyńska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Katarzyna Herman

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 2 kwietnia 2014 r. w S.

sprawy (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej w K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek odwołania (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej w K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 2 grudnia 2013 roku nr (...) - (...)

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

Decyzją z 2 grudnia 2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. zobowiązał (...) Bank (...) S.A. do zwrotu kwoty 1077,84 zł. W uzasadnieniu wskazano, iż na rachunek bankowy C. K. (1) prowadzony przez ten bank, ZUS przekazał świadczenie należne za październik 2013r. w wysokości 1994,28 zł. C. K. (1) zmarł jednak w dniu 21 września 2013r., w związku z czym jego prawo do emerytury ustało od 1 października 2013r. Powołując się na przepis art. 138a ustawy o emeryturach i rentach z FUS i wskazując, że bank zwrócił jedynie kwotę 916,44 zł, organ rentowy zobowiązał bank do przekazania pozostałej sumy.

(...) Bank (...) S.A. odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o jej zmianę w zakresie nakładającym obowiązek zwrotu organowi rentowemu kwoty 1000 zł. Wskazując, że pozostała objęta decyzją suma 77,84 zł została już zwrócona, podniósł, że w dniu 30 września 2013r. środki z rachunku należącego do C. K. (1), w kwocie 1000 zł, zostały przeksięgowane za pomocą systemu bankowości elektronicznej (...) Bank (...) na rachunek należący do pełnomocnika rachunku – G. A. (1). W powyższej sytuacji Bank powołał się na przepis art. 55 ust. 3 Prawa bankowego, twierdząc że wypłata nastąpiła na rzecz osoby uprawnionej, przed uzyskaniem przez bank informacji o śmierci właściciela rachunku.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniósł o jego oddalenie. Zwrócił uwagę, że wypłata dokonana w dniu 30 września 2013r. na rzecz G. A. (1) nie może być zakwalifikowana jako wypłata na rzecz osoby uprawnionej, skoro pełnomocnictwo dla G. A. wygasło wraz ze śmiercią C. K. (1).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z 7 września 2006 r., znak (...) - (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał C. K. (1) prawo do emerytury, płatnej 1-go dnia każdego miesiąca. Zgodnie z dyspozycją C. K. (1), kwoty należnej mu miesięcznie emerytury wpływały na rachunek bankowy prowadzony przez (...) Bank (...) S.A. o numerze (...).

W dniu 21 września 2013 r. C. K. (1) zmarł.

Bezsporne.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., z uwagi na brak informacji o zgonie C. K. (1), przekazał w dniu 30 września 2013r. na wskazany przez niego rachunek bankowy świadczenia z tytułu emerytury za październik 2013r. w kwocie 1994,28 zł.

Niesporne.

W dniu 10 października 2013 r. w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w S. złożono wniosek G. A. (1) – pasierba C. K. (1) - o wypłatę zasiłku pogrzebowego po zmarłym ojczymie C. K. (1). Tego dnia organ rentowy powziął wiadomość o śmierci C. K. (1).

Niesporne, a nadto dowód: wniosek o wypłatę zasiłku pogrzebowego - w aktach ZUS O/S. dot. C. K., pl. II, k. 15-16.

W dniu 17 października 2013r. organ rentowy zwrócił się do (...) Banku (...) S.A. o zwrot kwoty 1994,28 zł przelanej z tytułu świadczenia emerytalnego za październik 2013r., informując jednocześnie o zgonie C. K. (1). Pismo to wpłynęło do banku w dniu 22 października 2013r.

Niesporne, a nadto dowód: pismo ZUS O/S. z 17.10.2013r. wraz z dowodem doręczenia –w aktach ZUS O/S. dot. C. K., pl. II, k. 17.

C. K. (1) był wyłącznym właścicielem rachunku bankowego prowadzonego przez (...) Bank (...) S.A. o numerze (...).

W dniu 9 sierpnia 2011r. pełnomocnikiem do tego rachunku został ustanowiony G. A. (1), pasierb C. K. (1). Ustanowienie pełnomocnika nastąpiło poprzez zawarcie pisemnego aneksu do umowy rachunku dla klientów indywidualnych. W aneksie tym wskazano, że pełnomocnictwo obejmuje „umocowanie do składania w imieniu i na rzecz posiadacza rachunku oświadczeń woli dotyczących umowy rachunku, w tym składania dyspozycji, w takim samym zakresie jak posiadacz rachunku, z wykorzystaniem wszystkich kanałów dostępu, niezależnie czy zostały one udostępnione posiadaczowi rachunku, w szczególności do rozwiązania umowy rachunku bez wypowiedzenia, a w przypadku przekształcenia rachunku indywidualnego na rachunek wspólny przez posiadacza rachunku – do zamiany rachunku wspólnego na indywidualny, do zamówienia karty dla siebie lub dla posiadacza rachunku, a także do zawarcia umowy o kartę debetową dla siebie oraz w imieniu i na rzecz posiadacza rachunku, oraz zawarcia umowy o korzystanie z systemów bankowości elektronicznej pod warunkiem, że umowa dotyczy wyłącznie identyfikatora użytkownika i numeru klienta nadanego przez bank dla tego pełnomocnika.” W aneksie wskazano nadto, że „pełnomocnictwo nie obejmuje uprawnień do składania dyspozycji wkładem na wypadek śmierci, udzielania dalszych pełnomocnictw, cesji praw z umowy rachunku na pełnomocnika oraz zmiany adresu korespondencyjnego i sposobu dostarczania korespondencji obowiązujących do rachunku”.

W dniu 30 września 2013r. G. A. (1), korzystając z systemu bankowości elektronicznej (...) dokonał przeksięgowania kwoty 1000 zł z rachunku C. K. (1) o numerze (...) na swój własny rachunek.

Dowody:

- informacja (...) Bank (...) S.A. z 18.11.2013r. – k. 19, pl. II akt ZUS O/S. dot. C. K.;
- potwierdzenie przelewu – k. 6 akt sądowych;
- aneks do umowy rachunku bankowego – k. 12-12v akt sądowych.

Sąd zważył co następuje:

Odwołanie jako bezzasadne podlegało oddaleniu.

Ustalenia faktyczne w sprawie sąd poczynił w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał w postaci dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. oraz dokumentów złożonych wraz z odwołaniem przez odwołującego się Bank. Sąd uznał te dowody za miarodajne; ich treść nie była zresztą kwestionowana przez strony.

Zgodnie z treścią przepisu art. 130 ust. 1 ustawy 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009r., nr 153, poz. 1227 z późn. zm., dalej jako: „u.e.r.”), świadczenia wypłaca się za miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym w decyzji organu rentowego jako termin płatności świadczeń, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej.

Z kolei w myśl przepisu ust. 2 tego artykułu, świadczenia wypłaca się osobom uprawnionym: za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń albo na wnioski osoby uprawnionej: na jej rachunek płatniczy lub jej rachunek w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, inny niż rachunek płatniczy albo na wskazany przez nią jej instrument płatniczy, na którym jest przechowywany pieniądz elektroniczny w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. Nr 199, poz. 1175, z późn. zm.). Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do osób sprawujących opiekę prawną nad osobami uprawnionymi do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy oraz osób sprawujących opiekę nad osobami, o których mowa w art. 131 ust. 1.

Natomiast, zgodnie z przepisem art. 101 pkt 2 u.e.r., prawo do świadczeń ustaje ze śmiercią osoby uprawnionej.

W sprawie bezspornym było, że osobą uprawnioną do pobierania świadczenia z tytułu emerytury o numerze (...) - (...) - 1/01 był wyłącznie C. K. (1), a świadczenie to - płatne do 1-go dnia każdego miesiąca - organ rentowy przekazywał na jego wniosek na rachunek bankowy prowadzony przez (...) Bank (...) o numerze (...), którego wyłącznym właścicielem był C. K. (1). Niesporne też było, że w związku ze zgonem C. K. (1) w dniu 21 września 2013 r., nie przysługiwało mu już prawo do świadczenia emerytalnego za październik 2013 roku.

W myśl przepisu art. 138 ust. 1 u.e.r., osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Zgodnie z treścią ustępu drugiego tego samego artykułu, za nienależnie pobrane świadczenia uważa się: świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania (pkt 1); świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (pkt 2).

Okoliczność o której mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1 u.e.r., powodującą ustanie prawa do świadczeń stanowi śmierć osoby uprawnionej, co stanowi konsekwencję art. 101 ust. 1 pkt 2 u.e.r.

Dodatkowo zastosowanie znajdował w niniejszej sprawie przepis art. 138a u.e.r., w myśl którego podmiot prowadzący rachunek płatniczy oraz bank i spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa prowadzące rachunek inny niż płatniczy, a także wydawca instrumentu płatniczego są obowiązani zwrócić Zakładowi kwoty świadczeń przekazane

na ten rachunek albo instrument płatniczy, za miesiące następujące po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy; przepis art. 144 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Konieczne było także wzięcie pod uwagę regulacji zamieszczonych w ustawie szczególnej, tj. w tym przypadku – ustawy z 29 sierpnia 1997r. – Prawo bankowe (tekst jednolity Dz.U. z 2012r., poz. 1376 z późn. zm.).

Stosownie do treści przepisu art. 55 ust. 1 te same ustawy, w przypadku śmierci posiadacza rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej bank jest obowiązany wypłacić z tych rachunków:

1) kwotę wydatkowaną na koszty pogrzebu posiadacza rachunku osobie, która przedstawiła rachunki stwierdzające wysokość poniesionych przez nią kosztów - w wysokości nieprzekraczającej kosztów urządzenia pogrzebu zgodnie ze zwyczajami przyjętymi w danym środowisku;

2) kwotę równą wpłatom na rachunki dokonanych przez organ wypłacający świadczenie z ubezpieczenia lub zabezpieczenia społecznego albo uposażenie w stanie spoczynku, które nie przysługiwały za okres po śmierci posiadacza rachunku, wskazaną we wniosku organu wypłacającego to świadczenie lub uposażenie, skierowanym do banku wraz z podaniem numerów rachunków, na które dokonano wpłat.

W ustępie drugim tej regulacji wskazano natomiast, że kwota wypłacona zgodnie z ust. 1 pkt 1 nie wchodzi do spadku po posiadaczu rachunku; z kolei w ustępie trzecim, iż bank jest zwolniony od wypłaty pełnej lub częściowej kwoty, o której mowa w ust. 1 pkt 2, jeżeli przed otrzymaniem wniosku organu wypłacającego świadczenie lub uposażenie dokonał z tych rachunków wypłat innym uprawnionym osobom, które to wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub części, oraz w terminie 30 dni od otrzymania wniosku poinformuje o tym ten organ, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty.

Wreszcie, w ustępie czwartym zaznaczono, iż bank nie odpowiada za szkody wynikające z wykonania czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i ust. 3. Odpowiedzialność w tym zakresie ponosi organ wypłacający świadczenie lub uposażenie, który wystąpił z wnioskiem.

Zdaniem odwołującego się Banku, w jego przypadku zastosowanie winna znaleźć regulacja z ustępu trzeciego art. 55 Prawa bankowego. Bank twierdził bowiem, iż wypłata kwoty 1000 zł dokonana w dniu 30 września 2013r. przez pełnomocnika bankowego C. G. A. była wypłatą dokonaną na rzecz „osoby uprawnionej”, o jakiej mowa w tym przepisie, a co za tym idzie – bank (który dochował wprowadzonych w tym zakresie warunków formalnych) może zwolnić się od odpowiedzialności wobec ZUS.

Powyższe stanowisko należało uznać za błędne.

Stosownie do treści przepisu art. 922 § 1 Kodeksu cywilnego, prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do dalszych przepisów księgi czwartej Kodeksu cywilnego. Oznacza to, że co do zasady z chwilą śmierci posiadacza rachunku wygasają dokonane przez niego dyspozycje środkami zgromadzonymi na rachunku bankowy oraz pełnomocnictwa, z wyjątkiem dyspozycji dokonanych w trybie przepisu art. 56 Prawa bankowego, tj. dyspozycji na wypadek śmierci. W myśl tego przepisu posiadacz rachunku, na warunkach w nim przewidzianych, może polecić pisemnie bankowi dokonanie - po swojej śmierci - wypłaty z rachunku wskazanym przez siebie osobom: małżonkowi, wstępnym, zstępnym lub rodzeństwu określonej kwoty pieniężnej (dyspozycja wkładem na wypadek śmierci). Skoro przepis ten ma charakter wyjątku od przedstawionej wyżej zasady, należy uznać, że tylko takie osoby, które zostały wskazane w dyspozycji na wypadek śmierci są osobami uprawnionymi do dokonania na ich rzecz wypłat z rachunku bankowego zmarłego posiadacza rachunku po dacie jego śmierci. Wszelkie zaś inne operacje polegające na wypłatach przez bank środków z rachunku bankowego po śmierci posiadacza tego rachunku, zgodnie z dyspozycjami niespełniającymi wymagań z art. 56 Prawa bankowego, które z chwilą śmierci przestają obowiązywać, uznać należy za nieuprawnione (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2012r., sygn. akt I UK 327/11).

Tymczasem, jak wynika z dokumentów dołączonych do odwołania, G. A. (1), na rzecz którego została po śmierci C. K. (1) dokonana wypłata kwoty 1000 złotych był wyłącznie „pełnomocnikiem do rachunku”. W treści pisemnego aneksu do umowy rachunku bankowego zawartej przez Bank z C. K. (1) wyraźnie wskazano też, iż udzielone G. A. pełnomocnictwo „nie obejmuje uprawnień do składania dyspozycji wkładem na wypadek śmierci”. Skoro więc tak, zastosowanie musiał znaleźć przepis art. 101 § 2 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym umocowanie wygasa ze śmiercią mocodawcy lub pełnomocnika, chyba że w pełnomocnictwie inaczej zastrzeżono z przyczyn uzasadnionych treścią stosunku prawnego będącego podstawą pełnomocnictwa. Pełnomocnictwo udzielone przez C. K. (1) G. A. (1) wygasło więc w tej sytuacji z dniem 21 września 2013r. Co za tym idzie, wypłata dokonana w dniu 30 września 2013r. w żadnej mierze nie mogła zostać uznana za dokonaną na rzecz „osoby uprawnionej”. Jako więc, że odpowiedzialność Banku jest w tej sytuacji odpowiedzialnością na zasadzie ryzyka, nie zaś na zasadzie winy, koniecznym było uznanie, że zaskarżona decyzja została wydana w pełni prawidłowo.

Mając na uwadze powyższe, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.